

відносин партнерства між владою та інститутами громадянського суспільства, створення умов для безпосереднього залучення до підготовки об'єктивних та дієвих управлінських рішень заінтересованих суспільних груп, що сприятиме подоланню в країні адміністративно-бюрократичної державності, забезпеченню в державі суспільної злагоди.

Отже, активна участь громадян у здійсненні державної реформаційної політики дозволить більш повно представити інтереси різних соціальних груп, підвищити якість та легітимність управлінських рішень, запобігти зловживанню владою та її бюрократизації, сприятиме налагодженню конструктивного співробітництва між владою та громадянами. Участь громадськості в прийнятті важливих для держави і самих громадян рішень підвищує їх результативність, допомагає виявляти і усувати недоліки в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, стимулює соціальну активність громадян, їх зацікавленість в успішному вирішенні державних справ та самим забезпечуючи можливість інтеграції України у європейські та світові структури.

Список використаних джерел

1. Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації. Указ Президента України від 24.03.2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua
2. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Закон України від 16 вересня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua
3. Селіванов А. Доктрина компетенції конституційного правосуддя / А. Селіванов // Віче. – 2011. – № 17. – С. 336-340
4. Конституція України: прийнята на 5 сесії Верховної ради України 28 червня 1996 р. – К.: Просвіта, 1996. – 80 с.
5. Судова реформа: опитування громадської думки, суддів, експертів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dif.org.ua>
6. Децентралізація влади, як її бачать громадяни та службовці органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.auc.org.ua>

УДК 347. 122: 007

«ПРАВО НА» ІНФОРМАЦІЮ ЯК «ПРАВО ДОСТУПУ»

Дідук А.Г.

(кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу
Національного університету ДПС України)

Анотація. В статті «Право на» інформацію як «право доступу» розглядаються проблемні питання правової охорони такого нетипового об'єкта цивільного права як інформація (конфіденційна інформація) та шляхи їх вирішення. Виходячи із специфіки даного об'єкта цивільного права, розкрито зміст «права доступу» до інформації (конфіденційної інформації) як більш адекватного терміна на відміну від «права на» інформацію. Зроблено висновок про те, що суб'єктивного права на інформацію (конфіденційну інформацію) не існує, а мова йде про захист «охоронюваного законом інтересу» особи, яка фактично контролює таку інформацію.

Ключові слова: «право на» інформацію, «право доступу» до інформації, охоронюваний законом інтерес щодо інформації, інформація з обмеженим доступом, конфіденційна інформація.

Аннотація. В статье «Право на» информацию как «право доступа» рассматриваются проблемные вопросы правовой охраны такого нетипичного объекта гражданского права как информация, конфиденциальная информация и пути их решения. Исходя из специфики данного объекта гражданского права, раскрыто содержание «права доступа» к информации как более адекватного термина в отличие от «права на» информацию. Сделано вывод о том, что субъективного права на информацию (конфиденциальную информацию) не существует, а речь идет о защите «охраняемого законом интереса» лица, которое фактически контролирует такую информацию.

Ключевые слова: «право на» информацию, «право доступа» к информации, охраняемый законом интерес в отношении информации, информация с ограниченным доступом, конфиденциальная информация.

Annotation. In the article "Right is on" information as "right for access" the problem questions of legal safeguard of such off type object of civil law as information (confidential information) and ways of their decision are examined. Going out the specific of this object of civil law, maintenance of "right for access" is exposed to information (confidential information) as more adequate term unlike a "right on" information. Drawn conclusion

that an equitable right does not exist on information (confidential information), and the question is about defence of "legal interest" of person that controls such information actually.

Keywords: "right on" information, "right for access" to information, legal interest in relation to information, information with a limit access, confidential information.

Постановка проблеми. Правовий режим такого об'єкта цивільного права як інформація (конфіденційна інформація), недостатньо описаний в Україні та потребує більш детального дослідження, яке повинно базуватися на вірній методологічній основі. Можливо тому умови охороноздатності інформації (конфіденційної інформації) національним законодавством залишаються недостатньо врегульованими, про що свідчить і судова практика України.

Огляд досліджень і публікацій щодо даної проблеми. Питання щодо специфіки правової охорони інформації (конфіденційної інформації) розглядаються багатьма науковцями як в Україні, так і за її межами.

Зокрема, теоретичні засади інформаційно-правових явищ і окремі аспекти щодо проблеми охорони інформації (конфіденційної інформації) висвітлені у наукових працях: Бачило І.Л., Бегової Т.І., Богуславського М.М., Венгерова А.Б., Дозорцева В.А., Жукова В.І., Капіци Ю.М., Копилова В.А., Кохановської О.В., Крижної В.М., Носіка Ю.В., Підопригори О.А., Підопригори О.О., Розенберга В., Саніахметової Н.О., Сергєєва О.П., Сіренка І.А., Слядневої Г.О., Топалової Л.Д., Чобота О.А., Шершеневича Г.Ф., Шишки Р.Б., Штумпфа Г. та ін.

Мета та завдання дослідження. Питання щодо правової охорони інформації (конфіденційної інформації) є вельми актуальним. Тому метою даної роботи є визначення базових посилок підходу щодо розуміння самого терміну «інформація», а також змісту «права на» інформацію (конфіденційну інформацію) в законодавстві України та проблемні аспекти їх охорони.

Для досягнення поставленої мети вирішуються наступні завдання: дослідити правову природу та поняття інформації (конфіденційної інформації); визначити зміст «права на» інформацію та «права доступу», проаналізувати співвідношення цих понять; специфіку їх охорони.

Основний матеріал. У законах України, які регулюють суспільні відносини, що склалися з приводу інформації, закріплено *право на інформацію*. Так, згідно з ч. 1 ст. 302 Цивільного кодексу України [1] (далі – ЦК України) *право на інформацію* являє собою: «... *право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію*». Таке поняття «права на» інформацію ідентичне змісту ч. 2 ст. 34 Конституції України [2], ст. 9 Закону України «Про інформацію» [3] та ст. 5 Закону України «Про науково-технічну інформацію» [4].

При цьому, Закон України «Про захист інформації в автоматизованих системах» (ст. 6), який втратив чинність [5], Конвенція «Про доступ до інформації, участі громадськості в процесі прийняття рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища» (ст. 4) [6], Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» [7] передбачають саме *доступ до інформації*.

Як видно, в законодавстві щодо інформації використовується два терміни «право на» інформацію та «доступ до інформації». Спробуємо розібратися в них і з'ясувати, який із термінів більш адекватно відображає дане об'єктивне явище в природі, суспільстві і, відповідно, в праві.

У законодавстві України поняття доступу до інформації не розкривається. Закон України «Про інформацію» [3] містить тільки визначення режиму доступу до інформації, під яким розуміється передбачений правовими нормами *порядок* одержання, використання, поширення і зберігання інформації (ч.1 ст. 28).

Виходячи з цього, режим доступу до інформації очевидно складається виключно із процедурних (процесуальних) норм права, оскільки тільки вони регулюють *порядок*. Що

ж стосується норм матеріального права, щодо визначення законодавством режиму доступу до інформації, то вони знаходяться за межами тієї сукупності нормативних актів, які регулюють цей порядок. Мабуть, в дійсності – це не зовсім так. Правовий режим – це скоріше певна сукупність норм, які містяться в різних нормативних актах (законах і підзаконних актах) як процесуального, так і матеріального права. При цьому норми процесуального права в даній сукупності, безсумнівно, мають більшу вагу.

Отже Цивільний кодекс України розмістив право на інформацію (ст. 302) в книзі другій «Особисті немайнові права фізичної особи» (окремо від речового права власності). У цивільному праві особисті немайнові права є суб'єктивними правами. Також в книзі четвертій ЦК України «Право інтелектуальної власності», гл. 46 «Право інтелектуальної власності на комерційну таємницю» закріплені суб'єктивні права на комерційну таємницю (ст. 506) як різновид конфіденційної інформації, що є майновими правами. Відповідно чинне законодавство України, зокрема ЦК України, придержується позиції виникнення суб'єктивного права на інформацію в цілому і комерційну таємницю (різновид конфіденційної інформації), зокрема.

Як відомо, *суб'єктивне цивільне право* – це забезпечена (гарантована) державою (законом) міра можливої поведінки особи у його відносинах із іншими (зобов'язаними) особами з приводу тих або інших матеріальних або нематеріальних благ [8, с. 69]. Складається враження, що на інформацію, а також на конфіденційну інформацію у вигляді комерційної таємниці можна мати суб'єктивні особисті немайнові права. Проте це суперечить самій природі інформації та конфіденційної інформації (комерційної таємниці, ноу-хау) і притаманним їй властивостям.

Як справедливо з цього приводу зазначає Ю. В. Носік, види і зміст суб'єктивних прав на ті чи інші об'єкти визначаються природою та ознаками самих таких об'єктів, а відображення цих прав у спеціальній главі ЦК України чи спеціальному законодавчому акті має лише похідний характер. Природі комерційної таємниці як правовому об'єкту суб'єктивні особисті немайнові права інтелектуальної власності не притаманні [9, с. 109]. Значить і природі інформації особисті немайнові права не можуть бути притаманні.

Також ставиться під сумнів і наявність суб'єктивних майнових прав інтелектуальної власності на комерційну таємницю (ст. 506 ЦК України), на яку не існує юридичної монополії, а захист може здійснюватися тільки у вигляді охоронюваного законом інтересу особи, яка фактично контролює таку інформацію.

У доктрині цивільного права склалося два підходи щодо розуміння «права на ...» інформацію, конфіденційну інформацію (комерційну таємницю і ноу-хау). Відносно першому підходу – воно розглядається як *суб'єктивне право* (позиція законодавця України).

Згідно з другим підходом (позиція вчених і суддів країн континентальної системи права), до якого приєднується і автор даної статті, неможливо взагалі говорити про суб'єктивне цивільне право на такі специфічні об'єкти, якими є інформація, конфіденційна інформація (комерційна таємниця і ноу-хау). Тому по відношенню до них автор пропонує застосовувати термін – «охоронюваний законом інтерес».

Така позиція ґрунтується виходячи із самої природи інформації. Якщо звернутися до поняття інформації в чинному законодавстві України, то в ньому закладено помилкову вихідну посилку щодо визначення інформації як відомостей (ст.1 Закону України «Про інформацію» та ст. 200 ЦК України), оскільки не враховані всі притаманні їй природні властивості. Насправді, фахівці в сфері інформації та кібернетики (оскільки даний термін не є юридичним) під інформацією розуміють повідомлення, яке містить (в собі) будь-які відомості, а не самі «відомості як такі» (теорія інформації Шенона) [10].

Оскільки автор зайняла позицію, згідно з якою, *інформація* являє собою *повідомлення*, яке містить (в собі) відомості (в тому числі і конфіденційні), то при наявності фактичного доступу з такими відомостями можна *ознайомлюватися* або *пізнавати* їх зміст. При цьому *ознайомлення* відбувається не у вигляді «права на» інформацію, яке належить

певній особі (суб'єктивного права), а у вигляді фактичного «права доступу», при умові збереження її конфіденційності, який надається обмеженому, чітко встановленому колу осіб (фактична монополія). Для *ознайомлення* із відомостями не закріплюється виключне право і тим більше «речове право власності», а відповідно немає і суб'єктивного права. Взагалі сам термін «право на» інформацію (конфіденційну інформацію) є не точним науковим формулюванням, а тільки умовним, оскільки він не відображає адекватно суть даного об'єкта і насправді є «*правом доступу*» до *інформації*.

У науці цивільного права термін «право на інформацію» трактується неоднозначно. Одні науковці [11, с. 39] вважають основним змістом права на інформацію: право на створення інформації; право на створення інформаційних систем, технологій та способів їх забезпечення; право на передачу інформації; право на створення інформаційних ресурсів; право на розповсюдження інформації; право на пошук інформації; право на отримання інформації; право на передачу інформації; право на використання інформації; право на використання інформаційних систем і ресурсів; право на захист інформації; право на захист від недостовірної та неправдивої інформації.

Автор статті не погоджується з даною позицією і вважає, що терміни «створення» і «використання» до інформації взагалі не можна застосовувати, оскільки вони більше характеризують результати інтелектуальної, творчої діяльності людини, які й створюються з метою їх подальшого використання. Інформація ж як *повідомлення* взагалі не може бути результатом діяльності й тому не може використовуватися (як результат). Виходячи із природних властивостей інформації, з нею можна *ознайомлюватися*, або *пізнавати* її зміст, при наявності фактичного *доступу* до неї. Інші правомоччя (крім «права» передавати, розповсюджувати і захищати інформацію) носять публічний характер і не мають значення для цивільного права.

Інші науковці, в свою чергу, зазначають, що право на інформацію складає: право на пошук інформації; право володіти інформацією; право користуватися інформацією; право розпоряджатися інформацією [12, с. 29-34]. З такою позицією автор категорично не погоджується, оскільки до нетілесного об'єкта – інформації (конфіденційної інформації) правомоччя «володіння», «користування» та «розпорядження» взагалі не можуть застосовуватися. Щодо права на пошук інформації, то воно також носить публічний характер.

Більш широко розкриває зміст права на інформацію Г. Отнюкова [13, с.58-59]. 1. *Право володіти інформацією*, яке означає, що володілець інформації може застосовувати різні заходи по забезпеченню її конфіденційності. Причому вона виділяє первинне і похідне право на інформацію. Підставами виникнення первинного права на інформацію вважається створення її особою, яка і стає правоволодільцем, а також передача результату за договором (наприклад, на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських або технологічних робіт). Якщо інше не передбачено договором, замовник набуває право використовувати передані йому виконавцем результати робіт, а виконавець вправі використовувати їх для своїх потреб. Подібний розподіл прав передбачено в момент укладання договору, тобто право на комерційне використання інформації про створення об'єкта (наприклад, про нову технологію) у виконавця не виникало. А раз це так, то за договором у даному випадку передається не право на використання інформації про нову технологію, а сама технологія, або інформація про неї. За договором же на передачу конфіденційної інформації передається право на використання інформація, яка є у правоволодільца в об'ємі, визначеному умовами договору. Володіння такою інформацією буде похідним. 2. *Право користуватися інформацією*. Під користуванням автор розуміє такі дії, як обробка інформації і отримання на основі вихідної інформації кінцевої інформації; використання інформації при складанні бізнес-планів, інвестиційних проектів; прийнятті рішень про укладання договорів, про форму платежів; про вступ в якості членів, пайщиків в інші організації, та ін. Технічні розробки виливаються безпосередньо в готову продукцію, впливаючи на якість продукції, яка випускається; на їх основі створюються

нові вироби, здійснюється заміна технологій, удосконалюється виробництво в цілому. 3. *Право відтворювати інформацію* реалізується виготовленням екземплярів паперових та інших носіїв інформації, у тому числі для передачі іншим особам. 4. *Право розповсюджувати інформацію* – це надання доступу до інформації третім особам різними способами. При цьому в широкому розповсюдженні інформації володілець комерційної таємниці не зацікавлений, тому інформація надається вибірково, на оплатних засадах, з збереженням конфіденційності такої інформації. 5. *Право знищувати непотрібну інформацію*, яку він створив, набув на законних підставах в своє повне розпорядження. 6. Правоволоділець має *право на захист* своєї конфіденційної інформації. Власне сам режим комерційної таємниці – це системи захисту комерційної інформації.

Проаналізуємо дане твердження з урахуванням зайнятої автором позиції. Правомоччя *обладання*, притаманне нематеріальним об'єктам (наприклад, результатам інтелектуальної, творчої діяльності) і являє собою фактичний доступ до нематеріального об'єкта, який може мати конкретна особа. Тобто термін «обладання» означає наявність суб'єктивного права особи щодо певного об'єкту. Як, наприклад, виключні майнові права винахідника, що випливають із патенту і включають їх особистого використання, або надання такого права іншим особам у вигляді дозволу на використання (ліцензії). Доступ до інформації (конфіденційної інформації) як повідомлення, що містить відомості (в тому числі і конфіденційні), відбувається у вигляді ознайомлення з цими відомостями, пізнання їх змісту. Також результати творчої діяльності створюються конкретними авторами, а інформація (конфіденційна інформація) не може створюватися, оскільки являє собою *процес повідомлення* відомостей. Тому не може бути ні первинного, ні похідного права на інформацію (конфіденційну інформацію), та й суб'єктивного права як такого на неї бути не може (ні власності, ні виключного права).

Правомоччя *користування* взагалі не коректно застосовувати до нематеріальних, безтілесних об'єктів, оскільки щодо них (як, наприклад, творів) це не користування, а використання права, коли за користувачем, який не використовує корисні властивості речі, стоїть ще й споживач, для задоволення потреб якого такий об'єкт (твір) і призначений. Що ж стосується інформації (конфіденційної інформації), як уже говорилося, враховуючи об'єктивно притаманні їй властивості, використання для неї перетворюється в *ознайомлення і пізнання*.

Право *відтворювати і знищувати* непотрібну інформацію витікають із об'єктивних властивостей інформації, але відносяться до публічних прав, які не мають значення для цивільного права.

Право *розповсюджувати* інформацію або передавати її (розкривати зміст), як справедливо відзначив автор – це надання *доступу*, або «*право доступу*» і саме це право є важливим для цивільних правовідносин.

З цього приводу існують і інші думки вчених. Зокрема, Д. В. Огородов [14, с. 15-16] зазначає, що у вузькому розумінні право на інформацію трактується як право на отримання (доступ до) інформації, тобто як відносне право. У широкому розумінні до права на інформацію відносять всі види суб'єктивних прав, направлених на інформацію або на дії з нею, зокрема це: 1 група абсолютних прав на інформацію, які складають особову таємницю; 2 група відносних прав на інформацію, до яких відноситься право на отримання інформації, право на розповсюдження інформації та інші відносні права. З таким підходом також погодитися важко, що у вузькому розумінні право на інформацію є тільки правом на отримання інформації, а у широкому включає всі види суб'єктивних прав. У особи, яка фактично контролює конфіденційну інформацію немає абсолютного захисту, як, наприклад, у винахідника. В дійсності «право доступу» включає в себе не тільки отримання інформації, а й її розповсюдження, причому як загальнодоступної, так і конфіденційної інформації. Інша справа, що право на отримання інформації носить публічний характер. Отже «право доступу» до інформації може бути елементом як

публічно-правових, так і приватно-правових відносин. У даній статті воно розглядається тільки як елемент цивільних правовідносин.

Як справедливо зазначає з цього приводу В. А. Дозорцев [15, с. 225], *право на інформацію* складається із двох елементів – *права на отримання інформації і право на її розповсюдження (передачу)*. Перше взагалі відноситься не до цивільних, приватних, а до публічних прав. Тому потребує особливого правового режиму. *Право ж на передачу інформації* має цивільно-правовий зміст, воно являє собою виключне право. Саме в цьому сенсі вчений і пропонує використовувати термін «право на інформацію». Однак тут же науковець робить обмовку про те, що традиційні виключні права на інформацію не розповсюджуються. І це вірно, оскільки у них різний механізм правового регулювання.

Очевидно, що під широкий термін «право на інформацію», підпадає різноманітна інформація як відкрита (наприклад, опублікована) для необмеженого кола осіб, так і з обмеженим доступом (конфіденційна інформація). При цьому різні принципи лежать в основі організації (пошуку, надання) тієї чи іншої інформації. Так, пошук і надання загальнодоступних (опублікованих) одиничних даних може здійснювати на підрядній основі або на основі оплатного надання послуг. Наприклад, укладається договір «прикріплення» споживача, у відповідності до якого останній отримує доступ до інформації (наприклад, бази даних). Цей договір має характер публічного договору. Такі відомості не створюють особливих «інформаційних відносин» через відкритий до них доступ необмеженого кола осіб. Зокрема, щодо конфіденційної інформації (комерційної таємниці, ноу-хау) необхідно щоб відомості *повідомлялися (розкривався їх зміст)* точно визначеному колу осіб або особам при умові конфіденційності. Тут мова йде про надання доступу до інформації, тільки на конфіденційній основі, тобто фактичного обмеження до неї доступу інших осіб. Очевидно, що і в першому, і у другому випадку мова йде про доступ або так зване «право доступу» до інформації.

Виходячи із природних властивостей інформації (конфіденційної інформації) термін «право на» інформацію (конфіденційну інформацію) є не точним науковим формулюванням. Більш точним формулюванням, яке адекватно відображає його суть, є термін «*право доступу*» до інформації (конфіденційної інформації).

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 / Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. / Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Закон України «Про інформацію» № 2657-12 від 02.10.1992 р. / Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
4. Закон України «Про науково-технічну інформацію» від 25.06.1993 р. / Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 33. – Ст. 345.
5. Закон України «Про захист інформації в автоматизованих системах» № 80-94 ВР від 05.07.1994 р. / Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 31. – Ст. 286 (втратив чинність 10.01.2006 р.).
6. Конвенція «Про доступ до інформації, участі громадськості в процесі прийняття рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища» від 25.07.1998 р. / Вісник екологічної адвокатури. – 1998. – № 10. – С. 3-25.
7. Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» № 2594-IV від 31.05.2005 р. / Відомості Верховної Ради. – 2005. – № 26. – Ст. 347.
8. Гражданское право Украины. Ч.1: учебник [для студ. высш. учеб. завед.] / А.А. Пушкин, В.М. Самойленко, Р.Б. Шишка и др. [под ред. проф. А.А. Пушкина, доц. В.М. Самойленко]. – Х.: Основа, 1996. – 440 с.
9. Носік Ю.В. Права на комерційну таємницю в Україні: [монографія] / Ю.В. Носік. – К.: КНТ, 2007. – 240 с.
10. Шеннон К. Работы по теории информации и кибернетике // К. Шеннон. – М.: Иностранная литература, 1963. – 768 с.
11. Копылов В.А. Информационное право / В.А. Копылов. – М.: Юристъ, 1997. – 472 с.
12. Бачило И.Л. Право собственности на информационные ресурсы / И.Л. Бачило // Информационные ресурсы России. – 2001. – № 2. – С. 29-34.
13. Отнюкова Г. Коммерческая тайна / Г.Д. Отнюкова // Законодательство. Документы и комментарии. – М. – 2000. – С. 55-59.
14. Огородов Д.В. Правовое регулирование отношений в информационной сфере: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 / Д.В. Огородов. – М., 2002. – 21 с.

15. Дозорцев В.А. Информация как объект исключительного права. Интеллектуальные права: Понятие. Система. Задачи кодификации: [сб. науч. статей / исслед. центр частного права] / В.А. Дозорцев. – М.: Статут», 2003. –416 с.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ДЕРЖАВНІЙ ПРИКОРДОННІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ

Зьолка В.Л.

(кандидат юридичних наук, доцент, полковник юстиції, Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького)

Радченя Н.М.

(Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького)

Анотація. В статті здійснено комплексний аналіз системи освіти в Держприкордонслужбі України та уточнено особливості адміністративно-правового механізму державного управління, який застосовується в її межах. Запропоновано основні напрямки удосконалення адміністративного законодавства, яке визначає адміністративно-правовий статус суб'єктів управлінських правовідносин в сфері прикордонної освіти.

Ключові слова: Державна прикордонна служба України, управління, освітня діяльність.

Administrative and Legal Basis of Educational Process Organization in the State Border Guard Service of Ukraine

V. L. Ziolka, N. M. Radchenya

Summary. In the article the author has made a complex analysis of the educational system in the State Border Guard Service of Ukraine, has specified the peculiarities of the administrative mechanism of the public administration that is used within its framework. The author has offered the main directions of improving the administrative legislation that determines the administrative status of the subjects of administrative legal relations in border guards' education.

Key words: State Border Guard Service of Ukraine, administration, educational activities.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

В умовах розбудови правової держави одним з найважливіших завдань Державної прикордонної служби України (далі – Держприкордонслужби) є вдосконалення системи відомчої освіти та формування на цій підставі висококваліфікованих фахівців – правоохоронців, які здатні на належному рівні захистити інтереси особи та суспільства на державному кордоні.

Передбачене проектом Стратегії розвитку Державної прикордонної служби реформування системи підготовки особового складу з урахуванням загальноєвропейських стандартів віднесено до першочергових заходів розвитку Держприкордонслужби України [1].

Ступінь наукової розробки проблеми.

Аналіз опрацьованої літератури свідчить, що значний масив складають комплексні дослідження присвячені адміністративно-правовим аспектам становлення та розвитку освіти в системі органів внутрішніх справ, з позицій розбудови Держприкордонслужби як правоохоронного органу саме вони представляють неабиякий науковий інтерес, зокрема це роботи: Парпан У. М.; Совгір І. М.; Криворучко Л. С.; Бузунова Р. А.; Перепелиці А. В.; Миськів Л. І.; Чернякової О. В. та інших.

Комплексний аналіз військової освіти як соціального та правового явища, а також системи військової освіти в Україні та особливостей адміністративно-правового механізму державного управління, який застосовується в її межах, провів Поляков С. Ю.

З проголошенням Україною курсу на євроінтеграцію важливим аспектом є вивчення зарубіжного досвіду. В рамках даного дослідження вагомою працею є робота польських науковців А. Леткевич та П. Майера «Польська поліція» в якій зокрема розкривається система освіти поліціантів в період з 1918 року по 2011 рік [2, С. 230 – 244].

Однак, предметного дослідження саме адміністративно-правових основ освітньої діяльності в Держприкордонслужбі України досі не проводилось.